

עיון יעקב
סע עמנו לי בעת זקנתו. לפי שר"ח סוף חפ"ה כדלח"ה ליעיל דף ז' כרש"י גבי לא שאלני
האם לכן סוף מורה לארזים שלכן עמד כנחילתו בעת זקנתו וממנו ילמדו וכן יעשו:

אמרו עליו על ר' חנינא שהיה בן
שמונים שנה והיה עומד על רגלו
ארת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו א"ר חנינא חמין ושמן שסכתני(א) אמי בילדותי
הם צמחו לי בעת זקנותי ז

כתובות קיב

ר' אבא מנשק כופי העכו"ר חנינא מתקן מחקליה

מתקן מחקליה. משה ומתקן ממשלו העיר מחמת חובתו הלאה שסיסה מבינה עליו ומחזר שלא יאסר על הדרסים:

רבי חנינא הוא מתקן מחקליה. פירוש שקל אבנים ומחלוק קלות אחר עדיין לא נכנסו לארץ ישראל כיון ששקלן ומחלוק כבדות אחר ככל נכנסו לארץ ישראל וכן משקל כהנאמחל כפרתם שלח לך כשפלה ר' חנינא הגדול חבבל בקש ליעל אס נכנס לא"י והיה שקל אבנים כל זמן שהיו קלות אחר עדיין לא נכנסו לארץ ישראל כיון שמחלוק כבדות אחר לכן אס אלא אבני ארץ ישראל והיה מנשקן וקרא עליהן אס הסבוק הוא כי רע עבדך אס אבניה:

תנועת המוסר

תולדותיה אישיה ושיטותיה

רנ"צ גילה חיבה יתרה לארץ הקודש, שהיתה מתבטאת בצורות שונות. כדאי לציין עובדה אחת. בימים הראשונים להתישבותו בהברון, יצא בבוקרו של יום קיץ אחד, בשעה מוקדמת לפני התפלה, לטייל על הכביש הראשי המוליך ירושלימה, ותוך הליכתו התכופה כמה פעמים לסלק אבנים יחידות שהיו מוטלות על הדרך. מלוויו חשבו שכוונתו להסיר תקלה מרשות הרבים שיש בזה משום מצוה. ברם כששאלו את פיו אם כיוונו לדעתו, הסתכל בהם בעינים תמהות ואמר כי הרי זו גמרא מפורשת: "ר' חנינא מתקן מתקליה", ומסביר רש"י: "משה ומתקן ממשלו העיר מחמת חיבתה הארץ שהיתה חביבה עליו, ומחזר שלא יצא שם רע על הדרסים".

עלי תמר - מסכת שביעית ט

ר"ח רבא מתקל כופי רבי חנינא מתקל גושיא וכו'. פירש בתוס' סוף כתובות והערוך ערך תקל בשם ר"ח שהיה שוקל האבנים שבאבי א"י כבידות ולפיכך צריכים לפרש שגם עפר א"י כבד יותר, וכן פירש הגמ"מ ועיין בגמ"ש. וזה לפי גירסת הר"ה בסוף כתובות רבי חנינא הוה מתקל מתקליה, אולם בגמרא שלפנינו הגירסא ר"ח מתקן מתקליה, ופירש רש"י משה ומתקן ממשלו העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרסים, ומכאן שאף הגירסא מתקל מתקליה פירושה כן הוא שמגיד עליו רעו הגירסא מתקן, ועיין בב"ב ג"ד האי מאן דתקל תיקלא וכו' ופירשו הרשב"ם מסיר המכשולות ומשנה פני הקרקע, וכן פירש הערוך ערך תקל ב. ובעה"ש שהוא מל"ע וענינה צמצום ההשגה עיי"ט. ועפ"ז פרוש ר"ח רבא מתקל כופי שהיה מסקל הרהובות מהאבנים ור"ח עשה עוד יותר שאף היה מתקל גושיי כדי להשנות ולהחליק פני הקרקע שהיה נוה להילוך ולנסיעה בכביש חלק ושוה, ופירש רש"י שעשו כן כדי שלא להוציא לעז על א"י שנאמר כי רצו עבדך וגו'. ואכן הוא צד הנביא ישעיה ס"ב פנ דרך העם סורו סורו כולו הכסילה סקלו מאבן אמרי לבת ציון הנה ישעו בא וקראו להם עם הקדש גאולי ה' וגו'. וכת ראתי ביהרן ששונים תשי"ג כרך שני קונטרס ה בהגיגת הנחת היסוד לשכונת נוה ישראל השתתף הגאון ר"ח זוננפלד זצ"ל בעלותו במשעול הדרך המובילה אל המגרש ראה והנה הדרך מלאה אבנים, ואף כי היה זקן והלש פינה בעצמו כהמישים אבנים ושפתותיה לחשו סורו סורו הכסילה סקלו מאבן, ובמנו הוא משתתף בהגיגה האחרים ועשו כמעשהו וכך פונה הדרך מהאבנים ע"כ. הנה עשה הרב כמעשה האמוראים מהונני הארץ בתוספת אמירת הסבוק כעו הנביא. וידוע שהרב ז"ל צוה שלא לדבר שבחים בהספדו אלא שבה אחד "חבל על יהודי ארץ ישראל וקו", ואכן מועשהו מעיד עליו שהיה מבנה של א"י אשר רצו עבדיה ועפרה יחוננו, ובכתובות שם רבי אמי ורבי אסי קיימו משמשא לטולא ומטולא לשמשא פירש מאור עינינו רש"י ז"ל ג"כ כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת א"י עיי"ש ובעתה תראה שלשמו על נקיון הדרסים והרהובות בא"י וכן לעבור משמשא לטולא ומטולא לשמשא אינו רשות אלא הובה.

כדי שלא יצא שם רע על נקיון הדרסים והרהובות בערי א"י וכמו"כ שלא יתרעמו על ישיבת א"י עמוד והתבונן עד כמה הקפידו רז"ל שלא לגרום תערומת על א"י ועל ישיבת א"י והטעם כי כתוב כי רצו עבדך את אבניה ואת עפרה יחוננו ואז יקריים כי עת להנהה כי בא מועד, ועאכ"כ שהובה לישמור על שמה הטוב של א"י וישיבותיה ומסודותיה ורביה והכמיה קר"ח מהדרסים שיש לשמור על שמה הטוב, ושבעתי שהגאון רבי חיים זוננפלד חובב א"י זצ"ל נפרד מאנשי הר"ל שבקרו בא"י בהפסק וראה בטוב ירושלים, ואמר להם הטוב תראו והרע לא תראו, ועמ"ש בכלאים פ"ט סוף ה"ד.

ר"ח מתקל גושיהו. בכתובות, רבי חנינא מתקן מתקליה, ופירש"י משה ומתקן ממשלו העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו מחזר שלא יצא שם רע על הדרסים, ברצוני לציין כאן מה שסיפרו לי שכבוד הר"ח ר"א"י מסאדיגורא זצ"ל מפה תל אביב היה מנהגו לבוא לביהמ"ד הגדול ביום הג העצמאות של המדינה ולומר הלל בציבור, וכשהמתפללים רקדו לפני רהבת ביהמ"ד השתלב במעגל ורקד בהתלהבות והיתה ההרגשה שיש לו להרבו שמהה מיוחדת ביה"מ, וכשהאחד מהסידיו נכנס אתו בשיחה סיפר לו שכשהיה מתגורר בוינא נכנסו הנאצים ימ"ש לשם וראשית מלאכתם היה להקעלל ביהודים ובתור רבן של היהודים בחרו בו להיות מטאטא רחובות העיר נתנו לו מטאטא גדול לטאטא ובתוך העבודה אמר רש"י ע אוכה עוד לטאטא רחובות ארץ ישראל, ושוב החבו לו דגל נאצי ביד וכפו אותו לקבוע הדגל הנאצי בבנין גבוה, ושוב הוך כדי הבעשה אמר רש"י ע אוכה עוד להניף דגל ישראל במקום גבוה בא"י, כשוכה לעלות לא"י רצה לקיים דבריו, ברם לא יתכן שיצמד ברהוב ויטאטא רחוב לעיני כל, מה עשה ביום העצמאות קם בשעה שלש לפנות בוקר ורקח מטאטא גדול וטאטא ברחובות שלו, ושוב לקח דגל ישראל ביום העצמאות וקבעו על הגג בשמחה והתלהבות שקבל ה' הפלחו, ובכאן נובע השמחה והתלהבות שלו ביום הקומת מדינת ישראל, ישמע הויכב ארצו ינבון דבר ויכסיף לקח.

פני בראשונה פרק רביעי שביעית משה

התקל כופי. היה שוקל האבנים ליעל אס ככלי הוא נא"י מפני שאבניה יותר כבדים מן וכן נוסי האלמה שלה ולקיים מה שנאמר כי רע עבדך וגו' ומר מקיים רישא דקרא ומל לסיפיה ז

שבחי הראי"ה

דברים שסופרו

על

בני הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

בימי הקיץ נוהג היה רבינו לרחוץ בימה של יפו, והגישה לים היתה מתנהלת בכבידות, כשהיינו עוברים בשטחי החולות. והנה — באחד הימים, בלכת רבינו זצ"ל בדרך גבעות החול, ואני מתלווה אליו, לפתע פתאם התכופף בהשתטחות על החולות ונשקם באהבה יוקדת — רוחי נסערה בקרבי למראה חזיון קודש זה בהשתפכות נפש, באהבתו הלוהטת לאדמת ארץ-ישראל, עד כלות הנפש..."

נדה דף י"ב

אמר ר' יוחנן הכמתא דר' חנינא גרמא
לי דלא אחוי דמא ממשנא
ממדר ממדרנא ממשא א"ד אלעזר ענותותא
דר"ה גרמא לי דחואי דמא ומה ר"ח דענותן הוא
מחית נפשיה לסקפ וחוי אגאל אחוי

פרק שלישי הוריות

רבי חנינא הוה מיסתמיך
ברבי חייה בר בא ציצירין המא כל עמא פדוי
אמר ליה למה כל עמא פריי אמר ליה רבי
יוהנן יתיב דרש בבית מדרשא דרבי בנייה וכל
עמא פריי מישמענייה אמר בריך רחמנא דחמי
לי פירין עד דאנא פחיים וכל אנדתא פשטית
ליה הויץ ממשלי וקהלת ז

פריי. סהו הכל לכן ולאמרו
לסדעם לנפשו דר' יוחנן ציובס יהושע ציובס' של
ר' צלחא וזמר בריך הויץ
כעיתו ליהות בניי מה ששפתי
פירות עם תלמודו ומייתו לה
מכוס דקאמר באלו מליאות של
יוהנן קרע כל בניי שבת שלו על
ר' חנינא כשנפטר ור' יוחנן
נמי ס"ל דלא נשקין רוב תלמודו
ממנו כדלמך דלא פשט ליה
אלא כל אנדתא והכי אמר
כדליא ס ז

בכורות נא

רבי חנינא דעת רגל ושקל
ומהדר הוייה להתיא גברא דהיה קא אויל
ואזי קמה אמר ליה לא גמירא ויהיבת
מידעם ביש יחילך אין (ז) בנו פדוי ז

ר' חנינא. כהן היה: אילן (ז)
ויחוב קמה. כדי שילאס מהלך ונח
לפניו ויחזיר לו ממש סלעים כהן
כט: א"ל לא גמירא מן גמירא.
מהם גמירא אלא כדי שילאס
לך: מידעם כט פגדת. דבר רע
נשית הלך לין כק פדוי אס לחיוב
ז לן לון אחי אפיע לא לחיוב לון
כק פדוי ז

כריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים. פי' שהראה לו פירות שלו בעודו חי, וכמו והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך (בראשית מ"ח י"א) והפ"מ פירש שזכיתי לראות, אבל לפי"ז היה צ"ל דחמיתא. והנה הפ"מ פירש שנתן שבח להקב"ה על שזכה לראות הפירות מהנטעים שהוא נטע. ברם פירוש יותר חודר מצאתי בס' חסידים ס"ו תקל"ד שפירש שכשראה ר"ח שהצבור ממחר לבית מדרשו של ר"ב כדי לקבל תורה מפי ר"י שקיבל מפיו (בבחינת דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים) נתן שבח להקב"ה שהראה לו בעודו בחיים תלמיד הממלא מקומו ממשיך את שלשלת הקבלה והחכמה בדרך שסלל לה הוא (ומפיץ תורת בית מדרשו ברבים בדרך שסלל לה הוא) עיי"ש בדבריו באריכות. וברכה זו ברך כבר דהמע"ה כשהושיבו את שלמה בנו על כסא המלוכה כדכתיב, וגם ככה אומר המלך, ברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן היום יושב על כסאי ועיני רואות, (מלכים א א), ועיין במכילתא יתרו על ר"נ ואתו תמות חכמה זה ר"נ. ובספרי האזינו פיסקא של"ה שאמר רבי צריכינן אנו להחזיק טובה לדורות הבאים אחרנו שייקמו את התורה שלמדנו וחדשנו אחרינו, שכן התורה שבע"פ לא נכתבה אלא שנמסר מרב לתלמיד, והוא כדברי ספר החסידים שממשיך הקבלה והחכמה בדרך שסלל לה הוא ומפיץ תורת בית מדרשו ברבים, ומבואר שצריך להחזיק טובה לתלמיד וליתן שבח להשי"ת שהראה לו פירותיו בעודו בחיים. |

קדושין ע"א

במי רבי בקשו לעשה בכל עיסה לארץ ישראל אבר להו' קיימים אתם משימים לי בין עינו רצונכם יצאל עמכם ר' הנינא בר חמא נמפל עמכם ר' הנינא בר חמא אבר להו' כך מקובלנו בר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אבוי כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל

עיסה. עיסה שהיא מעורבת וכס"ד מזה מרומח"ט שנתנו עיסה כפולת ענינים שנתנו משקה עיסה: בקשו לעשות בכל עיסה. להחזיק משפחה ארץ ישראל מיוחסות ולגדוק אחר משפחה בכל כל הכלים לשה מסה אשה: קוליס אהם עשמים בין עיע. משום ורבי מתפחת בכל היה מבני בניו של הלל שאלה וקובל נפולושו של בני בתרא: יצאל לכם רבי חנינא (השיבכם דבר:

מט בכורות

אמר רבי הוסי מנה ור' חנינא תנא הוא ופליג אמתניתין

ב תורה שבעל פה ס"א

פרק קמא דעירובין שהו' ר' באור אשר שמש את שניהם בשיבה פ"ק דסנהדרין כל היכא דאיב' הדנין לפני החכמים הם שמעון בן עזאי ושמועון בן זוט' והנן המצרי והנני רבונינו שבבבל רב ושמואל לברין לפני הכמים" לוי מרב דייני גולה קרנ' דייני אי' ר' אבי ור' אבי דייני דסור' רב ור' יצחק דייני דפומבדית' רב פפא בר שמואל דייני דנהרדע' רב אחא בר מניומי סבי דסור' רב הונא ורב הסד' סבי דפומבדית' עינ' ואבימי בני רהבה אמוראי דפומבדית' רבה ורב יוסף אמוראי דנהרדע' רב חמא אמרי בו רב רב הכנז' אמרי במערב' ר' ירמיה אמרו עליו במערב' רבי חנינא שלהו כתרם רבי אליעזר כל זה בפרק קמא דסנהדרין:

ו זכבר ידעת אמרתם המפרסמת (אשר מי יתן ויהי כל המאמרים פמותה) ואני אפרק לה בלשונה (ואף על פי שהיא ידועה) להעירך על עניניה. אמרו: שהוא דגתת קמיה דר' חניניה, אמר: האל הגדול, הגבור והגורא, האדיר והתוק, הקראי והעוזר! אמר ליה: סתמתנהו לללהו שבחי דמרך: השתא אגן תלת קמיתא, אלמלא דאמרנהו משה רבנו באריתא? ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקננהו בתפלה, אגן לא יכילנן למימרנהו, ואנת אמרת ואולת' כלי האי ממשל למה הגבר דומה: למלך בשר ודם, שקיו לו אלה אלהים דיגרי זקב ומקלטין אותו בשל פסך, והלא גנאי הוא לו!—עד הנה הגיע מאמר זה הקסיד.

ושוב אל השלמת הערה על דבר ר' חניניה וחקמותיו.

שושנת העמקים

והוא באור

מגלת שיר השירים

מהרב הגדול בעמקים

רבינו משה אלשיך זצוק"ל

עו

אך הנה זה יובן במאמר רכותינו ז"ל (עבודה זרה י ב), כי מנה אחת היתה בין צפורי שהיה בו רבי, לרומי שהיה דר בו אנטונינוס, והיה הולך ללמוד עם רבי בכל יום ויום ובכל לילה כמפורש בגמרא. והיעלה על לב כי מכרך גדול של רומי עד צפורי היתה מערה מכולשת, והוא מהלך כמה חדשים והים הגדול בינתיים, ושהיה הולך ושב בכל לילה. אך הנה בעינינו ראינו עוד היום, קרוב לצפורי עיר ששמה רומי ושם היה מושב אנטונינוס, ויסב את שמה רומי כשם עיר מלכותו, והיא בקרב ארץ ישראל הארץ הקדושה.

קמא בכא בתרא

והלא סימנא ביה. לא נכתיב עיה' כס החוקים קד' אלא נהג' היה זה האיש לכתוב לחיות הללו לכס סימן כמו עורה חוקים שנעשו עתה חקקים שיה' סלח חוקים זה: רב ליה כולה ליה הדג היה עיסה בעצמות חקקים חתמתו וכבר ידוע לשלם שיה' היה חתמתו ומשיל כחיתתם שמו והמפרש עטס חתמי גי' כולה ונתחלה ליה אלא עטס וסמל על כס מעשרים זה נהג לאכול גנים זה נהג. חתמים ובימנה בעלמא דו עשירים: חתמה. חריות על דקל ועשירים היה לר' חקקים חתמת כחיתתם סוף. משנת חתים ע"ן. משנת חתמה

ודלכא סימנא בעלמא הוא דשוויה דהא רב צירי אכבוראי ר' הנינא צירי דריותא רב הסדא סמך רב הישיעיא ע"ן: רבא בר רב הונא מכותא

עבודה זרה

הוא נקרא דהו עילא מכותיה לבית רבי כל יומא הוה מייזר תרי עברי חד קטליה אבבא דבי רבי וחד קטליה אבבא דביתיה א"ל בעידנא דאתינא לא נשבח גבר קמך וימא חד אישכחה לר' הנינא בר חמא דהוה יתיב אמר לא אמנא לך בעידנא דאתינא לא נשבח גבר קמך א"ל לית דין בר אוניש א"ל * (אימא) ליה להווא עכדא דגני אבבא דקאים וליהי אול' ר' הנינא בר חמא אישכחה דהוה קטיל אמר דויכי אעביד אי אויל ואימא ליה דקטיל * אין משיבין על הקלקלה אישכחה ואייל קא מולוין בכולהו בעא רחמי עליה ואריות ושרייה אמר ידענא וזני דאית בכו מזה מתים מיהו בעידנא דאתינא לא נשבח אוניש קמך

ר' חנינא ורבי יהושע בן לוי עלון קומי אנטיפותא דקיסרין חמתון וקם סן קומיהון אמרין ליה מן קומי אילין יהודאי את קאים אמר לון אפיהון דמלאכין חמית

חגיפותא . הדוכוס של קסרי . וזמ"ר חגיפותא וכשראה לחוס עמד מפניהם ואמרו לו וכי מלפני אלו היהודים אתה עומד והשיב דומין הן פניהם כפני המלאכים ורואי ועמדתי :

עלי תמר - מסכת ברכות

קצ

ר"ח וריב"ל עלין קומי אנטיפותא דקסרין וכו' אמר להון אפיהון דמלאכין חמיתין. בע"ז י אמר רבי לאנטונינוס על ר"ח לית דין בר איניש ובפני ר"ח אמר לו לית דין ילוד אשה כלומר מלאך הוא וכן פירש רש"י בשבת קי"ב עיי"ש וכתב בעין יעקב לית דין בר איניש ושיקר מפני שלום מלכות שהרי מותר לשנות מפני דרכי שלום עכ"ל.

ולפי המבואר אין אנו צריכים לזה כי יכול היה רבי לומר עליו מלאך הוא שהרי תארר היה כמלאך אף בעיני גדולי שרי רומי ואנטיפותא דקסרין היה אומר אפיהון דמלאכין חמיתין.

כל זית פרק שביעי פאה

רבי

חנניא מוכין דבש דדבוריין והוה ליה דבש דצילין בתר יומין עברין תמן אל בנין לא מטייעא לכוון הוון ידעין הווא דובשא (דהאני) דיהבית לכוון דצילין אינון אל מיני' אגן בעון דו טב לעבידתיה ואפריש טמיהיה ובנא בי מדרשא דציפורי.

פני משה

והוא דבש דצילין . של לרעין כהו דהנין כפ"ו דמכסרין דבש לרעיס סהור ומתיר באכילה ורעין פירש"י דבטרות דף ז' מין ארבה וללין מלשון מקרא אלא ירש הללל וכו' מין ארבה : דהר יומין עברין הוון . לכו סלקתו ממו ואל כשתל ס'א להטעות לתבש הדשו דהוה דבש סנוכרתי לכס לא היה של דבורים אלא של לרעיס ואמרו לו מזה הדבש אהנו רוליס סהור טוב ויפה למלאכתו ולא הוועת אהנו : ואפריש טמיהיה ר' חנניא אחר שראה שהללו דבש לרעיס כמו דבש דבורים הסריס סך צוויין וצנה בו בית המדרש של ציפורי

שפו

עלי תמר - מסכת פאה

דבש תמרים שקורין בערבי סילאן שקונין מן הנוונים דבר יום ביומו לאכלו ולצורך התבשיל צריך להזהר לסננו בחתיכת בגד תחילה כי ימצאו בו נמלים או יתושים ואין ניכרין לעינים ע"כ. ועלה על לבי שהשם "דבש דצילין" הוא דבש תמרים שקורין דבש סילאן שכידוע אותיות צדי"ק וסמ"ך מתחלפות בלשון ארצות בני קדם ויש לנקדו צלין בחירק אכן עמד לנגדי הסוגיא בשבת שאיך נופל על דבש הלשון אהן דשטח צלין. ופניתי לר' בנימין אצלאן נ"י איש בגדאד הון ביהכנ"ס עולי ארם נהריים בפה ת"א והוא ביאר לי ענין הדבש הזה ותהליך תוצרתו וכן הוא, התמרים נקראים בערבית ג"כ בשם תמרים ולא סילאן, אכן דבש התמרים נקרא סילאן וכה הוא תהליך העבודה של דבש

ר"ח הוה מזבן דבש דדבורין והוה ליה דבש דצליין וכו'. פרוש דבש של גרוגרות וכמו שמוכח סמיכות הענין וכן בשבת פ"ז ה"ב ההן דשטח צליין צימוקין הייב בשום מעבד וביאורו תאנים וצימוקים כמ"ש בשבת מ"ח ובכמ"ק תאנים וצימוקין ששטח על הגג ליבשם וכו'. והנה רב חנניא מכר בטעות דבש של גרוגרות במקום דבש של דבורים. אולם הקונים היו מרוצים מדבש זה כי היה באיכות גדולה יותר מדבש של דבורים, וכמעשה דר"י שאמר לבנו וכו' או כמעשה של גדר דבש, מפני שתאנים אלו ודבשם הנזול היו בטבעם איכות מעולה העולה על דבש דבורים ומדינא אין זו הונאה שהר"ז דומה למי שנתן לו קיתון של זהב במקום קיתון של כסף כמ"ש בסנהדרין ל"ח. אולם ר"ח בחסידותו היה דובר אמת בלבבו כרבי כהנא בסוף מכות, ובלבבו היה מוחלט שאילו היה מוכר להם דבש של תאנים היה לוקח יותר בזול, אולם הם המשיכו לקנות את דבש הגרוגרות במחיר של דבש דבורים ולא רצו בשום אופן לשלם פחות וכמשך הזמן הצטבר ההפרשים בסכום גדול כזה עד דבנא בי מדרשה בציפורין ועד שהוא לא רצה ליהנות מזה מפני שנראה כגנב כמ"ש בסנהדרין פ"ח ה"ג בן בג בג אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תראה כגנב. ועוד חשש שאין זו משנת חסידים ואף שמחלו לו הוא לא רצה לקחת מתנה ולפיכך עשה בו צרכי רבים והיה זה מדת חסידות אבל מה"ד אחרי שנתנו לו הכסף כמתנה היה יכול לקחתו וכמ"ש בביצה פ"ג ה"ח אלא הואיל והחמרתם על עצמכם יעשו בהם צרכי ציבור. עוד י"ל שאינו דומה להא דסנהדרין דשם השאיר בכוונה מחירו קיתון של זהב תמורת קיתון של כסף אבל כנ"ד היתה הטעה בשוגג מצידו אף שאצלם לא היתה הטעה ולפיכך אף שהם מחלו בסוף הר"ז משנת חסידים לעשות בו צרכי רבים מעין גזל וא"י ממי גזל שהרי הוא טוען שגזל והם טוענים שלא גזל ולפיכך בנה בהכסף בית המדרש. ועכ"פ הר"ז חידוש שהפרש היה גדול כזה שהיה יכול לבנות מהכסף בית המדרש. ואולי הכוונה שהשתתף בהוצאות הבנין שבנה הקהל. ודע שמבואר בגמרא בביצה הנ"ל שאף גזל רבים ואינו יודע ממי גזל אף לפי משנת חסידים צריך לעשות בהם דוקא צרכי רבים ולא לתתם לסתם צדקה וכאן מבואר עוד יותר שאף שידוע הבעלים שלא רוצים לקבל כסף ההפרש חזרה והוא לפי משנת חסידים אינו רוצה לקבלם לא יכולים לתתם לצדקה סתם אלא שיעשה בהם דוקא צרכי רבים כדי שהבעלים יתנו ממנו ולא מצאתי זה מבואר בפוסקים. ונראה כי רבי חנניה זה הוא ר"ח דציפורין, ובגודל צדקתו הניח כחרו בציפורי לר"מ כמ"ש בפסחים פ"ו ה"א ובמגילה פ"ד ה"ב בית מדרשה דר"ח עביד כן, וכתבתי שם דנראה דהמכוון הוא לביהמ"ד שבנה ר"ח דציפורין.